

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

77. An bona temporalia sint dimittenda propter scandalum? Et abservatur
excusari à peccato Pontificem, qui simulat, vel convicet, quando Princeps
sæcularis usurpat bona temporalia Ecclesiae, si absque ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

47. n. 18. Corduba in sum. q. 137. dub. 2. qui cum Auila de cens. part. 2. c. 6. disp. 8. dub. 5. afferunt etiam non peccare nauclerum, qui metu mortis, cymba transfuehit aliquos volentes duellum committere, vel alium interficere,

5. Secundò licitum erit celebrare Missam sine altari, vel calice consecrato, aut sine vestibus factis, vel lumine, metu mortis, dummodo non incuratur in odium Religionis, vel contemptum sacrificij Missæ. Ita contra Caietanum in p. 2. quest. 96. art. 4. docent Azorius tom. 1. lib. 10. c. 11. quest. 11. Valentia tom. 2. disp. 7. p. 5. punct. 6. Valquez in p. 2. disp. 161. cap. 3. n. 15. Becanus part. 2. tract. 3. cap. 6. quest. 4. n. 8. Et hanc sententiam veram esse puto etiam celebranda sit Missa sine vlla veste sacra, nam militat eadem ratio. Ita Salas de legibus disp. 11. sect. 1. n. 7. quidquid in contrarium asserant Granado in part. 2. contr. 7. tract. 3. p. 1. disp. 8. sect. 5. Filiucius tom. 1. tract. 5. cap. 5. num. 149. Suarez in 3. part. tom. 3. disp. 83. sect. 3. ver. secundò dicendum, & alij. Debet tamen in tali casu Sacerdos non celebrare cum vestibus valde sordidis, aut cum vale immundo, est enim seruanda reuerentia debita Sacramento.

6. Tertio licitum erit metu mortis contrahere matrimonium cum impedimento dirimente; si verò in eorum animo sit contrahere tantum exterius, non verò consummare, vel habere animum consummandi, non esset peccatum mortale. Ita contra Nauarrum c. 27. n. 141. & Caietanum in p. 2. q. 96. art. 4. docent Vazquez in p. 2. disp. 161. c. 3. n. 17. Suarez de legibus lib. 3. cap. 30. n. 13. Becanus part. 2. tract. 3. cap. 6. quest. 4. n. 9. & Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. c. 18. num. 7. cum alijs.

7. Quarto licitum erit ob metum mortis, vel alterius grauis nocuenti communicare cum excommunicato non tolerato, id est, nominatim denunciato, vel publico clerici percussore. Ita contra Vgolinum de cens. lib. 2. c. 23. n. 4. Alensem p. 4. q. 23. membr. 1. c. 6. §. 2. Caiet. in p. 2. q. 125. art. 3. & alios docent Sayr. de censuris lib. 2. cap. 14. num. 40. Sot. in 4. dist. 22. q. 1. art. 4. Suar. de cens. lib. 6. sect. 3. n. 10. Valq. in p. 2. disp. 161. c. 2. Azor. tom. 1. lib. 1. c. 11. q. 1. Salas de legibus disp. 11. sect. 1. n. 12. & alij penes ipsos.

8. Quintò infertur non teneri aduultum cum vite discrimine suscipere sacramentum Baptismi, quia potest elicere actum contritionis, & sibi consulere. Ita contra Azorium tom. 1. lib. 1. cap. 12. q. 2. docent Corduba q. 138. Aragonius in 2. 2. q. 6. art. 3. dub. 1. Sayrus in clauis Regia lib. 3. c. 7. n. 34. Sotus de iust. lib. 1. q. 6. art. 4. Suar. in 3. part. tom. 3. disp. 32. sect. 3. & alij, dummodo aduultus non esset in mortis articulo per se constitutus, vel nisi causa fidei aliud requireret.

9. Sextò licitum erit captiuis Christianis, metu mortis, aut amissionis membri, nocuentum inferre Christianis in bonis externis, & ad infidelium præceptum destituendo, vel capiendo, & ad tirremes asportando. Ita contra Bonacinam de contr. disp. 1. q. 2. punct. 10. num. 8. docent Turrianus in 2. 2. disp. 96. dub. 3. Reginaldus tom. 2. lib. 21. n. 119. Molina tom. 1. disp. 115. concl. 5. & Sanch. in sum. tom. 2. lib. 1. cap. 18. n. 7. qui etiam cum Laym. in Theolog. mor. lib. 2. tract. 3. cap. 13. num. 5. excusant à peccato hos captiuos asportantes facinas, & necessaria ad bellum, adinouentes scalas, & machinas ad muros porrigentes Turcis arma ab eis petita ad interficiendos Christianos. Et Molina cum Sanch. vbi supra, & Lessio lib. 2. cap. 13. dub. 3. n. 29. excusat dictos Christianos captiuos, qui Turcas humeris sustentant, atque iuuant ad castra munienda, & edifican-

da propugnacula; aliaque eiusmodi generis perficienda.

10. Septimò licitum erit Sacerdoti porrigere Eucharistiam peccatori occulto in occulto metu mortis, aut alterius nocuenti, nisi metus incuteretur in contemptum Sacramenti, vel odium Religionis. Ita Nugnus lib. 3. p. 1. tom. 1. quest. 80. art. 6. diff. 4. Bonacina de Sacram. disp. 1. q. 1. punct. 4. num. 14. & alij.

11. Et tandem octauò poterit Sacerdos metu mortis non incusso in odium Religionis, & Sacramenti contemptum conficere Sacramenta in materia dubia, vt Eucharistiam cum vino congelato, vel cum pane ex spelta confectio, vel ministrare Baptisum cum aqua ex sale resoluta, &c. Ita Henrici lib. 1. c. 9. n. 7. in glossa littera B. Sanchius in selectis, disp. 44. n. 12. Perez in laurea Salmantina certam. 10. cap. 12. Et ratio horum omnium est, quia gesta ex metu in supra dictis casibus excusant à peccato, cum non sint intrinsece mala.

Quo ad hæc in tom. 2. tr. ex Ref. 206. lege doctrinam S. Itaque, prope finem, à verif. Concedo. & in tom. 8. tr. 1. Ref. 2. §. 2. ante medium, verif. Quarto,

RESOL. LXXVII.

An bona temporalia sint dimittenda propter scandalum?

Et obseruatur excusari à peccato Pontificem, qui dissimulat, vel coniuuet, quando Princeps secularis usurpat bona temporalia Ecclesie, si absque minori scandalo, vel damno potest id impedire. Ex p. 5. tr. 7. Ref. 24.

§. 1. AD hanc questionem ita respondet Lorca in 2. 2. quest. 43. artic. 8. n. 11. Bona spiritualia & commoda temporalia, quæ non sunt necessaria ad salutem, nec debita ex præcepto non sunt omnino omittenda propter scandalum pusillorum, debent tamen intermiti & differri, donec pusillis reddatur sufficiens ratio rectitudinis, vt vitetur eorum scandalum. Differenda esse probatur: quoniam lege charitatis tenemur quantum possumus impedire peccatum proximi, quod non ex malitia sed ex ignorantia, aut infirmitate inculpabili oritur. At vero redita ratione, qua sufficienter vitari potest scandalum, si adhuc perseverat non iam ex ignorantia, vel infirmitate, sed ex malitia, aut ignorantia culpabili scandalizatur, & ideo eius scandalum contemni potest. Sed verum est quod Caietanus aduertit, scandalum pusillorum perseverare posse adhuc postquam redita est ratio facti, vel quia rationem non capiunt ob mentis tarditatem, vel ob consuetudines diu firmatam, in quo casu docet Caietanus omittendam esse actionem ex qua scandalum accipiunt, vel differendam, donec ad sanio rem mentem venerint, quod solum est verum, si actio omitti potest sine iactura nostræ utilitatis, si enim magna utilitas, temporalis, vel spiritualis interueniat, contemni potest scandalum pusillorum postquam sufficienter admoniti sunt. Ita Lorca, vide etiam Gordopum tom. 1. lib. 6. quest. 16. cap. 6. num. 15. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 7. num. 1. Caltrum Palaum tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 17. Valentiam tom. 3. disput. 3. quest. 18. punct. 4. Hurtado in 2. 2. disput. 173. sect. 23. §. 277. & sequen. Suarez disp. 10. sect. 3. n. 10. vbi obseruat excusari à præcepto Pontificem, qui simulat, vel coniuuet quando Princeps secularis usurpat bona temporalia Ecclesie, si absque minori scandalo, vel damno potest id impedire, & cum D. Thoma in 2. 2. quest. 43. art. 8. docet etiam Prelatos, qui non habent dominium rerum, non posse ratione scandali omittere bona temporalia, quia hoc esset scandalum Pharisaicum; vnde patet quàm male seculares scandalizari,

dalizari, quando Episcopi & Praelati Regulares lites agitant ad acquirenda bona Ecclesiae; nam si hoc non facerent, peccarent mortaliter, & si ipsi de hoc scandalizantur, pharisaice scandalizantur, unde tanquam ex malitia peccantes de illis minime curandū est.

RESOL. LXXVIII.

Addenda, atque emendanda in hoc tractatu 5. de Scandalo, quae apposta sunt in fine 5. partis secundum ordinem R. P. Diana.

S. 1. P. Ag. 194. in fine tract. adde quae sequuntur: Postquam Lugdunū typis excudendum praesentem Tractatum miseram, peruenit ad manus meas Tractatus de Fide, Spe, & Charitate, compositus à viro doctissimo & amicitio P. Gaspare Hurtado. Illustriss. Societ. I. E. S. V. Theologo, ut supra ab altero Hurtado, Petro videlicet multa non sine Lectorum iucunditate, & utilitate, ut reor, mutati sumus, visum est etiam hic apponere aliqua ad elucidationem supradictorum, non minus eruditè à dicto Gaspare observata, maxime cum eius Codex non ita facile inueniatur. Allentit igitur.

* Sup. hoc supra in Ref. 46. & in aliis ex multis eius annotationum pro hac quaest.

2. * Primò famulus, qui nequit facile inuenire herum, & tam vilem sibi, potest quando in eo non est prava intentio, & non constet herum ex passione aut ignorantia abusuformi, in usu ipsius heri videre, quod femina aliqua ear, & uti habet, eique munuscula deferre, herumque comitari ad domum concubinae, siue caula honoris, siue defensionis heri, & ei pedem sustinere ad ingrediendum per fenestram domum concubinae, & ei picturam concubinae emere, & ire ad concubinam, & ei dicere: Here meus te vocat, & eam ad domum heri comitari, & ianuam ei aperire, & eis lectum sternere, non tamen potest eam invitare ad actum ipsum inhonestum cum heri, nec literas heri eam ad id invitantes deferre, sicut nec literas heri prouocantes aliquem ad duellum, nempe, Conueniamus tali hora, & tali loco pugnaturi, si famulus saltem probabiliter credat literas esse invitantes ad actum inhonestum, vel ad duellum (quod addimus, quia quamuis dubitet, an literae sint invitantes, posse eas deferre, affirmant Rebell. lib. 2. p. 1. q. 14. n. 5. & Castro p. 17.) & etiam posse literas aliter amatorias non invitantes deferre, sicut & literas ad duellum pertinentes, non invitantes, nempe, Conueniamus tali hora, & tali loco, non addendo, pugnaturi, & posse similes literas iussu heri scribere. Potest autem ministrare, & exhibere omnia, quae diximus posse, quia omnia ea sunt ex se indifferentia, quae possunt vsui bono, & malo deferri, & alias supponimus herum non abusuformi ex passione, nec ex ignorantia, & adest utilitas famulo in ea administratione materiae, & in ea exhibitione ministerij, imò etiam incommoditas, si id recuset, quia id agere feret herus, ut credi potest. Et eadem omnia potest filius ad mandatum parentis, praesertim si ex omissione indignationem patris timeat; & eadem omnia, quae possunt famulus, & filius, * etiam potest quilibet alius titulo alicuius considerabilis utilitatis sibi accrescentis, & multo melius titulo vitandi aliquod graue incommodum, aut damnum. Imò ad hoc vitandum potest ea ministrare, aut exhibere, quamuis scandalizandus id sit effectus ex passione, aut ex ignorantia. Ad id licitum esse alicui * praebere munera concubinae iudicis, & ab ea petere, ut intercedat pro ipso apud iudicem, quando intercessione illius sperat favorabilem sententiam, & ei non se offert alia via facilis obtinendi talem sententiam, quia id possunt concubina, & iudex licite efficere, & possunt si velint non se iniicere in

Sup. his quae sequuntur pro scribentibus, & deferentibus literas amatorias, &c. & prouocantibus ad duellum, supra in Ref. 43. 44. & 45. & in aliis earum annotationum pro istis quaest.

* Sup. hoc supra in Ref. 44. §. vi. inter medium, & fine. Verf. Hec autem.

* Sup. hoc ad medium §. seq. & supra in Ref. 50. & 51. &c.

periculum probabile turpis amoris.

3. Nota secundò ministrare cibaria in die ieiunij ei, qui frangit ieiunium, aut creditur fructus esse licitum, quando illorum ministratio, siue ea denarij, siue vendendo, siue ea mensa ministrando, siue ea emendo illi, est utilis ministranti, si abusus futurus non constet. Famulus ergo qui nequit facile inuenire alium herum & sibi tam vilem, potest si in ipso non sit prava intentio hero frangenti, aut fructus ieiunij emere cibaria, & ea condire, & ea mensa ministrare, quia ei est utile hero famulari. Et eodem modo potest hero infideli emere idolum, quamuis herus sit eo abusus, & eum ad templum idolorum comitari, dum non constet herum abusuformi esse praedictis ex passione, aut ex ignorantia. Et haec ratio docet Gaspar Hurtad. *vbi sup.* citatus *diff. 10. diff. 9.* quidquid alij, quoad praetanda munera concubinae iudicis, asserunt; led intelligendi sunt dum alia via ius consequi possit à iudice. Vnde sententiam Hurtadi praeter alium Hurtad. *vbi sup.* citatum, & alibi Casfr. Palam, docet etiam Moltesius *in summa. 1. r. 8. c. 10. num. 62.* nec in hoc iniucundus est scrupulus litigantibus. Nota verò quòd Moltesius *diff. 10. diff. 9.* dissentit ab Hurtado, quando seruus adiuuaret, v. g. scalas, ut herus ascendat per fenestras, quia sic aduocatum iniuriosam inferet domino domus: ergo peccat contra iustitiam, & admotio scilicet est cooperatio proxima ad peccatum heri; sed sententiam Hurtadi tenet etiam Castus Palaus, & alij *supra* in hoc tractatu citati.

4. Nota tertio licitum esse ex honesta causa deferre alteri occasione peccandi medio in dispendio, & merito, quia offertur occasione peccandi medio indifferente, non est intrinsece malum ergo potest ex aliqua honesta causa excusari à peccato, praesertim ex causa vili ipsi offerenti, aut magis vili scandalizando. Vnde pater, vel herus desiderans experimentum capere de fidelitate filij, vel famuli, aut eum carum reddere in futurum, non peccat relinquendo clauem in arca, quasi oblitam, & apponendo ei munus, vbi eos possit facile inuenire, & furari, nec manum peccat, qui cum vxore pacifertur, ut amalo eam ad adulterium sollicitanti dicat. Contenta sum vt veritas hac noceat tali hora, dum non addat, & committitur, vel aequivalens; vt si forte veniat deprehensus caueat in futurum vel punitione, vel metui, vel alio medio licito quia verba illa non sunt intrinsece mala, sed indifferentia, ac proinde possunt honesti ex aliqua causa honesta. Ita ille *diff. 11.* Vnde ego olim consului Superiorem regularem: potuisse sine aliquo peccato scandali elauis Monasterij relinquere in quodam loco, quasi oblitam, ut postea in flagrantiuueneret subditum aperientem portam, & hoc in eius utilitatem atque ita etiam docet Lajman *lib. 2. tract. 3. cap. 15. n. 4.*

5. Nota quarto qui vinum in graui quantitate deponebat apud tabernarium vendentem illum aqua mixtum peccat; & primario contra iustitiam, quia tunc tabernarius quasi nomine de potestis vendit illud, quod illud adhuc est deponentis, & tenetur ad restitutionem non restitit esse tabernario. Si verò vinum non sit depolitum apud tabernarium sed ei venditum, si quo ad venditum fuit, vendens timebat probabiliter eum illud aquatum venditurum, peccat contra iustitiam licet reddat (nisi alij non poterat vendere, & illud non vendere esset ei graue, & molestum) non tamen tenetur ad restitutionem, quia non peccat dicit esse contra iustitiam. Ita ille *diff. 7.* sed de hoc calo videtur, quae superius dixit Merolla.

6. Nota quinto Petrum, v. g. qui invitatur eum, qui paratus est ad occidendum aliquem & qui eum ab occidendo occiditur est non peccare, nec incurere in regulatorem,